

DEBATT – ROLLSPEL

Sid 1/7

I en muntlig debatt möts företrädare för olika åsikter för att diskutera aktuella ämnen, till exempel inom politik, etik eller forskning. Debatten är en strukturerad diskussion där deltagarna har en viss tid till sitt förfogande för att göra inlägg.

Diskussionen leds ofta av en moderator som har till uppgift att leda och fördela samtalssturen. I en debatt är ställningstagandena tydliga, man är antingen för eller emot något. Det är sällan som deltagarna i en debatt ändrar åsikt. Syftet med debatten är inte att komma överens eller att omvända motståndarsidan, utan främst att övertyga publiken och låta dem ta del av vilka olika åsikter som finns i den fråga som debatteras.

Debattsdeltagare är ofta professionella företrädare för en åsikt. Det kan vara politiker, forskare eller representanter för olika organisationer. Ibland deltar även människor utan specifika expertkunskaper för att ge sin syn på saken. Debatter sänds i radio och teve och på webben. Man kan också se debatter live, till exempel från riksdagen, kulturhus och studieförbund.

Debatter kan de olika ut. Här nedanför beskrivs en strukturerad debatt som fungerar att arbeta med som rollspel i klassrummet.

Beskrivningen utgår från en klassrumsdebatt om parabener i skönhetsprodukter. Ett utdrag från debatten finns även att läsa som exempeltext.

DEBATT – ROLLSPEL I NATURVETENSKAPLIGA ÄMNE OCH TEKNIK

Debatter är tacksamma att arbeta med inom de ämnesområden där individ och samhälle möter naturvetenskapen eller tekniken, till exempel inom genteknik, hälsa eller hållbar utveckling. I en debatt kan också en naturvetenskaplig eller teknisk hållning få möta andra perspektiv, till exempel ett samhällsvetenskapligt, religiöst eller psykologiskt perspektiv.

Genom att lyssna till debatter ges eleverna möjlighet att ta del av samhällsdebatten. När de själva argumenterar i en debatt utvecklar de förmågan att kommunicera med naturvetenskapliga eller tekniska kunskaper som grund och de får en förståelse för olika sätt att se på saker. I en rollspelsdebatt ska de vara beredda att axla en roll och vara för eller emot i en fråga. De ska alltså inte företräda sin egen åsikt utan just gå in i en roll. Rollerna kan till exempel vara expert, politiker, företrädare för en organisation eller forskare. I arbetet med rollerna tillägnar de sig också kunskaper om myndigheter, organisationer, kontrollorgan och deras respektive funktioner.

Det finns möjlighet att debattera många olika ämnen och klassen kan på så sätt delge varandra kunskaper om många aspekter av ett område. Inom ett ämne som genteknik kan eleverna exempelvis förbereda och hålla debatter om genmodifierade djur och grödor, kartläggning av gener, stamcells forskning eller kloning.

DEBATTENS STRUKTUR

En debatt är en strukturerad och planerad diskussion med växelvisa turer. Deltagarna vet i förväg hur de olika turerna ser ut och hur mycket tid de har till sitt förfogande. Innan debatten börjar har de planerat och formulerat sina inledande och avslutande anföranden och tagit fram argument.

Moderators roll

Moderator inleder, fördelar samtalet och avslutar debatten. Moderatoren ska ha en ledande roll som respekteras av debattdeltagarna. De måste vara införstådda med att han eller hon avbryter om någon överskrider tiden. Om en debatt hettar till mycket eller börjar avvika från mönstret är det moderators roll att hålla ordning och styra debatten tillbaka till den ursprungliga planen. Moderator tar aldrig ställning för någon sida utan förhåller sig neutral. Om debatten skulle avstanna är det moderators uppgift att få igång debatten igen, till exempel genom att introducera nya frågeställningar som debattdeltagarna kan fortsätta att diskutera.

Debattens upplägg

I debatten delas eleverna upp i två lag. Lag F är för den fråga eller det förslag som diskuteras och M är mot. I varje lag deltar fyra elever, F 1–4 och M 1–4. Roll 1 och 4 är något mer krävande eftersom de innebär att hålla ett inlednings- och ett avslutningsanförande. En elev eller lärare kan vara moderator för debatten.

MODERATOR inleder med att kort hälsa välkomna till debatten, presentera debatttagarna och därefter ge ordet till F 1. Under resten av debatten håller moderator koll på tiden och fördelar ordet.

F 1 (cirka 3 minuter). En introduktion (för motståndarna och publiken) där ämnet introduceras övergripande och ställningstagandet klargörs. Av introduktionen ska man förstå ämnet och huvudorsaken till att laget är för.

M 1 (cirka 3 minuter). En introduktion (för motståndarna och publiken) som övergripande klargör uppfattningen och ställningstagandet i frågan. Av introduktionen ska publiken förstå huvudorsaken till att laget är mot.

F 2 (max 2 minuter). Fördjupning. Sammanfatta kort vad som har sagts i introduktionerna och anknyt till det. Fördjupa med F-lagets argument 1.

M 2 (max 2 minuter). Fördjupning. Sammanfatta kort vad som har sagts innan och anknyt till det. Bemöt F-lagets argument 1 och/eller framför M-lagets argument 1.

F 3 (max 2 minuter). Fördjupning. Sammanfatta kort vad som har sagts innan och anknyt till det. Bemöt M-lagets argument 1 och/eller framför F-lagets argument 2.

M 3 (max 2 minuter). Fördjupning. Sammanfatta kort vad som har sagts innan, anknyt till det och bemöt F-lagets argument 2 och/eller framför M-lagets argument 2.

REPLIKSKIFTE (max 5 x 30 sekunder från varje sida). Nu får debatttagarna möjlighet att ställa frågor till varandra eller be om förtydliganden.

F 4 (Max 2 minuter). Avslutning, sammanfattning och övertygande argumentation från F-sidan i debatten. Avslutningen riktas mest till publiken. Rollen kan förberedas i förväg, men måste också fånga upp vad som sagts i debatten.

M 4 (Max 2 minuter). Avslutning, sammanfattning och övertygande argumentation från M-sidan i debatten. Avslutningen riktas mest till publiken. Rollen kan förberedas i förväg, men måste också fånga upp vad som sagts i debatten.

MODERATOR avslutar debatten genom att kort sammanfatta samt tacka debattörer och publik.

EN BRA DEBATT

De argument som framförs i debatten blir mer trovärdiga om de understöds av fakta eller aktuell forskning. Eleverna behöver inte göra långa källhänvisningar utan de kan på ett enkelt sätt referera till sina källor i debatten.

Flera forskningsstudier från danska kemikalieinspektionen, visar att parabener kan störa både östrogen- och testosteronproduktionen (...)

I en debatt svarar man ofta på det någon annan har sagt. Det är bra att tilltala personen direkt, kort sammanfatta personens argument och därefter framföra sin egen åsikt. Det här gör det lättare för publiken att följa med och veta vad det är man svarar på.

Sara Sjöberg, du hävdar att parabener är hormonstörande och bör förbjudas. På Läke medelsverket anser vi att parabener är miljövänliga och säkra kemikalier som sedan länge är utprövade.

Det är effektiv argumentationsteknik att ta upp och till viss del instämma i motståndarsidans argument för att därefter bemöta det.

Det är sant att det finns vissa studier som visar att parabener skulle kunna vara hormonstörande, men de parabener som var farligast är redan förbjudna och de vi nu använder ligger under alla tänkbara gränsvärden.

När det är dags för replikskifte finns möjlighet att fördjupa diskussionen genom att ställa följdfrågor. Uppmuntra eleverna att problematisera för att på så vis leda debatten vidare.

*Kan du Issy Berg förklara hur vi ska lösa frågan med mögel-
växt om vi inte får använda konserveringsmedel?*

*Vad säger ni om risken att parabener ersätts med andra farliga
kemikalier?*

I debatten är det viktigt att eleverna kan använda sig av turtagning genom att låta den andre tala till punkt och att på ett fungerande sätt ta vid när någon annan talat klart. Man vinner på att lyssna på sin motståndare och anknyta till det som han eller hon har sagt.

Jag håller med/ jag håller inte med dig om ...

Jag tänkte på det du sa tidigare om ...

Precis som X sa tycker jag ...

Jag håller med dig på den punkten men ...

TIPS OCH RÅD ATT GE TILL ELEVERNA

För att få till en bra debatt finns det flera tips och råd som kan hjälpa eleverna.

Uppmuntra

Många elever upplever talängslan vid en debatt. Uppmuntra eleverna att stödja och hjälpa varandra. Det är de som tillsammans skapar en god och givande debatt. Märker man att en kamrat inte får fram vad han eller hon vill säga hjälper både uppmuntrande blickar, nickar och följdfrågor.

Språk

Eleverna ska komma ihåg att de främst talar till publiken och att de därför bör använda ett språk som publiken förstår. Det är bra om eleverna kan variera mellan ett ämnesrelaterat språk och ett mer vardagsnära. I en debatt ska språket vara vårdat och respektfullt. Att titta upp och se de andra i ögonen när man talar är viktigt. Med både röst och kroppsspråk kan eleven väcka intresse och visa engagemang för ämnet.

Trovärdig argumentation

Det är viktigt att argumentationen är trovärdig. Om man vill övertyga människor måste man nå fram även till dem som inte har samma åsikt. Det gör man sällan om man använder alltför värdeladdade ord, för fram fakta som inte stämmer, gör personangrepp, generaliserar eller visar att man inte respekterar andra människors åsikter. Det är en bra idé att hela tiden tänka på hur någon av motsatt åsikt skulle uppfatta det man säger. Det är den personen man behöver övertyga.

Lyssna

Publikens roll som intresserade lyssnare behöver också uppmärksammas. Det kan vara svårt för eleverna att lyssna samtidigt som de vet att de själva senare ska uppträda. Det händer lätt att de sitter upptagna i egna förberedelser i stället för att lyssna på kamraternas debatt. Betona att alla förberedelser ska vara klara innan debatten och försök skapa en stämning av att det är här och nu det händer.

ARBETSGÅNG DEBATT

Rollsättning

Bestäm ämnen för debatten och vilka roller som ska vara med. Gör en fördelning med fyra elever i varje lag och fördela rollerna mellan eleverna. Några elever med ledaregenskaper kan också ta rollen som moderator.

Förberedelser

För att debatten ska bli givande behöver eleverna några lektioner för att söka information om ämnet och för att formulera sig. Alla lag ska ha:

- Ett inledningsanförande
- En lista med argument för sin ståndpunkt
- En lista med tänkbara argument från motståndarsidan för att kunna sätta sig in i hur dessa ska bemötas
- Ett avslutningsanförande
- Skyltar som visar namn och vilken roll den deltagande har

(Som lärare vill man gärna veta var eleven hämtat sin information ifrån. Därför kan det vara klokt att begära in en separat källförteckning.)

Möblering

Vid en debatt är det bra om rummets möblering speglar debatten. Detta kan göras enkelt med två rader stolar eller höga bord som ställs V-format mittemot varandra och även ger plats för publiken. Om eleverna har skyltar med sina namn och respektive roller är det lättare för dem att minnas vem som är vem och att hålla ordning i debatten.